

ВСТУПНЕ СЛОВО

Щиро вітаю учасників щорічної науково-практичної конференції «Праворозуміння та правореалізація: від теорії до практики», яку проводить Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Наукові дослідження останнього часу переконливо демонструють актуалізацію проблематики праворозуміння, яка по-суті є «вічною». Про це свідчать численні наукові конференції, круглі столи і методологічні семінари з даної тематики.

Слід зазначити, що проблеми праворозуміння є предметом наукових досліджень не тільки фахівців загальної теорії права. До цих проблем прикута також увага представників галузевих напрямів юридичної науки. Зокрема, в нашій конференції беруть участь фахівці конституційного, цивільного, аграрного та кримінального права.

Історія світової і вітчизняної юридичної думки демонструє одночасне існування різних підходів до вивчення категорії «право». Серед найбільш усталених юридична наука традиційно виділяє позитивістський, природно-правовий, філософський, інтегративний. Крім того, вивчення категорії «права» може бути науковим або містифікованим, інтуїтивним, пов'язаним з волевиявленням людини або наявністю певної природної, духовної субстанції. Праворозуміння може бути індивідуальним і колективним (окремих соціумів та прошарків); доктринальним, професійним або побутовим, загально визнаним на рівні національної ідеї. Сутність права може розглядатися у контексті його функцій.

Вказаний спектр підходів до праворозуміння може бути доповнений сучасними уявленнями про право як «соціокультурного явища», «динамічного явища, що характеризується відповідним «рухом» до європейського праворозуміння».

Відомо, що єдиного розуміння права, яке б урівноважило суперечки представників різних правових доктрин, сьогодні не існує. Право не може бути єдиним взірцем або еталоном праворозуміння. В певних правових координатах більш рельєфними є ті або інші риси права.

Таким чином, до першочергових завдань, що стоять перед вітчизняною юридичною наукою сьогодні, відносяться завдання методологічного характеру, які поєднують теоретичний вимір проблеми з її практичним значенням. Важливим також є вектор для ефективного правового розвитку, що врахує вимоги, пов'язані з інтеграційними, глобалізаційними зрушеннями та національно-культурними, ментальними особливостями.

При всьому цьому слід зазначити, що ця проблема не є «безнадійною» щодо її вирішення. На це має бути спрямований творчий потенціал.

Право – це втілення вічних цінностей, ідеалів справедливості, свободи, рівності. З плином часу вони також зазнають відповідних змін. З'являються нові грані, зв'язки, співвідношення, зникають старі, які «віджили» своє. Все це потребує поглибленого осмислення проблеми праворозуміння.

Зараз наша країна відзначає 15-річчя Конституції України. Вона в цілому позитивно вплинула на розвиток державності і правової системи України. Разом з тим, сьогодні стоїть питання про удосконалення чинної Конституції. Передбачається у цьому зв'язку утворення Конституційної Асамблеї, яка має виробити нову редакцію Основного Закону.

Тут також багато що залежить від належного праворозуміння. Йдеться, зокрема, про такі конституційні категорії, як «правова держава», «пряма дія Конституції», «верховенство права» тощо. На ці питання має дати відповідь юридична наука, ці ж питання є предметом нашої конференції. Сподіваюся, що в ході дискусій будуть вироблені конструктивні рекомендації, спрямовані на гармонійний розвиток нашої держави.

*Ю. С. Шемшученко,
директор Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
академік НАН України*